

**Metodološko uputstvo za prevenciju i kontrolu infekcije sa SARSCoV 2 i oboljenja
COVID-19 u predškolskim ustanovama u Kantonu Sarajevo**

Cijeneći značaj predškolskih ustanova i njihov uticaj na odgoj i obrazovanje djece, te samim tim za društvo u cjelini, J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo je pripremio Procedure za organizaciju rada predškolskih ustanova na području Kantona Sarajevo – vodič za unapređenje sigurnosti u vrtićima – koji se događa u vrijeme još uvijek prisutne pandemije izazvane SARSCoV 2 virusom.

Preporuke su namijenjene zaposlenicima predškolskih ustanova, roditeljima i djeci.

Od neprocjenjive je važnosti urediti način ulaska i boravka u predškolskim ustanovama na način da ne dođe do prodora SARSCoV 2 virusa u prostorije predškolskih ustanova, među zaposlenike i djecu, što bi imalo neprocjenjivo negativne posljedice po rad i funkciju predškolskih ustanova i građanstvo, ali i cjelokupan društveni sistem Kantona Sarajevo i šire, ali i omogućilo i olakšalo širenje infekcije kroz kontakte koji su neizbježni i neophodni u izvršavanju zakonom povjerenih zadataka u predškolskim ustanovama.

Biosigurnosne mjere

Biosigurnosne mjere su mjere koje se primjenjuju radi smanjenja rizika unosa infekcije (bakterije, virusi i drugi mikroorganizmi) u životnu i radnu sredinu ljudi. One su najbolje mjere u sprečavanju unosa zaraze ili preveniranja kao i suzbijanja širenja zaraze. Primjenjuju se i kod postepenog prestanka opasnosti od širenja zarazne bolesti. Ove mjere služe da bi se smanjio rizik unosa mikroorganizama i spriječila pojava oboljenja kod zaposlenika i klijenata – djece i roditelja. Bio sigurnosne mjere mogu biti:

1. Konceptualne mjere odnose se na samu lokaciju objekta, njegovu građevinsku izvedbu i planiranje prostora u objektu u smislu odvajanja čistih od nečistih puteva (radnih procesa);
2. Strukturne mjere predstavljaju unutrašnje uređenje i izbor opreme koja mora biti izrađena od materijala koji se mogu lako higijenski održavati (čistiti, prati i dezinfikovati);
3. Operativne mjere podrazumijevaju praktičnu primjenu higijenskih mjera kroz primjenu DDD-a, lične higijene, kontrole sanitarnog statusa i zdravstvenog stanja zaposlenika, te održavanja higijene radnog prostora, uključujući radno mjesto i druge prostorije koje uposlenici tokom rada koriste.

Operativni krizni tim

Dobro je na nivou predškolske ustanove formirati tim od npr. tri zaposlenika među kojima mora biti osoba koja ima odgovornosti i ovlaštenja da donosi odluke, koji bi detaljno razradio operativne mjere u svrhu sprečavanja unosa zaraze, a koristeći preporuke nadležnih institucija. Tim treba da definiše zahtjeve kako djelovati i koje mjere poduzimati u tri segmenta: okolišni, organizacijski i individualni segment, što je prikazano u Tabeli 1.

Rizične tačke u vrtiću

Osim samih kontakata zaposlenika i djece, kao i djece međusobno, posebno one iz mlađih dobnih skupina kojima je teško objasniti neophodnost provođenja mjera, kao rizične tačke u vrtićima izdvajaju se sljedeće:

- mjesto ulaska/izlaska,
- garderober,
- mjesto odlaganja obuće,
- toaleti,
- kuhinje i trpezarije,
- spavaonice.

GENERALNA ORGANIZACIJA RADA U VRTIĆIMA

Organizacija rada s djecom

Svaka odgojno-obrazovna ustanova obavezna je izraditi i usvojiti vlastiti krizni plan pripravnosti i odgovora na pojavu COVID-19 i imenovati operativni tim za praćenje, implementacije kriznog plana, te ga revidirati u skladu sa trenutnom epidemiološkom situacijom i važećom Naredbom.

Svaka predškolska ustanova treba odrediti odgovornu osobu koja bi bila koordinator za poslove provođenja i nadzora nad provođenjem preporuka. Koordinator treba biti član tima za praćenje implementacije kriznog plana.

Ograničenje ulaska u vrtiće

Do daljnjeg su zabranjeni sve posjete vrtićima (npr. pozorišne predstave, vannastavne aktivnosti i sl.). Neophodno je osigurati protok/dolazak što manjeg broja osoba, kako na ulazu u vrtić tako i u unutrašnjim prostorima ustanove. Ulaz u vrtić biće konstantno zaključan. O ovome će biti postavljena obavijest na ulaznim vratima. Sve osobe koje ulaze u prostor vrtića (osim djece i zaposlenika) na ulazu, prije ulaska trebaju ispuniti odgovarajući epidemiološki upitnik (Epidemiološki upitnik u prilogu), sa osnovnim podacima: ime i prezime, godište, adresa stanovanja, podatak o boravku u drugim državama u proteklih 14 dana, podatak o trenutnom zdravstvenom stanju (temperatura, kašalj, kihanje, otežano disanje), razlog ulaska u prostorije vrtića, datum i vrijeme ulaska. Bilo bi poželjno mjeriti temperaturu beskontaktnim toplomjerom, ukoliko za to postoje mogućnosti. Ukoliko je krajnje neophodan ulazak osobe u prostorije vrtića, isti će se obaviti uz maksimalne mjere predostrožnosti. U prostorije vrtića ući će samo jedna osoba u jednom trenutku, te će kontaktirati samo sa jednom osobom koja treba da pruži uslugu, i to na udaljenosti od dva metra i po mogućnosti u hodniku a ne u kancelarijama, te nikako u prostorima u kojima borave djeca. Ulazak u prostorije vrtića će se svesti na najmanju moguću mjeru.

Dez-barijere za obuću

Na ulazima u vrtić postaviti će se odgovarajuća dez-barijera. Na ulazima će se postaviti obavještenja i upute kako koristiti dez-barijere. Preporuka je da sredstvo bude na bazi hlora, a rastvor se priprema prema uputstvu proizvođača. Pripremljen rastvor dozira se u pumpe kojima se obavlja dezinfekcija ili se sa ovim rastvorom dopunjavaju dez-barijere. Preduslov za kvalitetnu dezinfekciju je obavezna priprema – mehaničko čišćenje. Dez-barijera treba da ima odgovarajuću plastičnu podlogu sa natopljenom spužvom, te odvojeni dodatni dio za posušivanje obuće nakon prolaska dez-barijere (suha spužva). Za održavanje dez-barijere predlaže se da se zaduže zaposlenici na održavanju čistoće. Prilikom rukovanja dez-barijerom, zaposlenici na održavanju čistoće koristit će rukavice i masku. Dez-barijere moraju biti postavljene na način da se nalaze na glavnom ulazu u ustanovu, da ih se ne može zaobići, preskočiti, izbjeći, da obezbjeđuju propisane mjere sigurnosti (onemogućen kontakt s kožom, onemogućen naknadni pristup djeci), moraju zadovoljavati kriterije minimalne dubine 2-4 cm za barijere za ljude (6-8 cm ukoliko se barijere postavljaju za vozila), u dez-barijere za dezinfekciju obuće postavljaju se sintetičke spužve koje je neophodno fizički čistiti (ispirati) u toku 24 sata.

Dez-barijere za ruke

Pripremit će se rasprskivač sa rastvorom dezinfekcionog sredstva na bazi 70%-tnog alkohola i tim sredstvom našpricati ruke svakog zaposlenika, djece i eventualno drugih osoba koje ulaze u vrtić. Za malu djecu prednost treba dati higijenskom pranju ruku sapunom i vodom 20 sekundi u odnosu na česte dezinfekcije zbog mogućnosti oštećenja kože ruku ili stavljanja ruku u usta.

Primo-predaja djece

Roditelji/startelji dovode i odvođe djecu u vrtić na način da ne ulaze u ustanovu, osim u krajnjoj nuždi, nago dolaze do ulaza, pri čemu zadržavaju distancu od najmanje dva metra u

odnosno na druge roditelje/staratelje i djecu. Odgajatelj preuzima ili prepušta dijete roditelju/staratelju ispred ulaza u ustanovu, primjereno dobi djeteta, održavajući distancu. Za vrijeme primo-predaje, drugu djecu čuvaju druge odrasle osobe koje su na radnom mjestu – djeca se ne ostavljaju bez nadzora. Ne preporučuje se da djeca predškolske dobi nose maske u vrtiću.

Ulazak u vrtiće po dobnim skupinama

Djecu iz svake odgojno-obrazovne skupine dovode i odvođe roditelji/staratelji u zasebno, prethodno dogovoreno vrijeme, različito za svaku odgojno-obrazovnu skupinu, s razmakom od najmanje 10 minuta između dvije odgojno-obrazovne skupine. Djecu i roditelje pred ulaznim vratima dočekuje odgajateljica. Roditelji se ne okupljaju na ulazu.

Postupanje djece nakon ulaska u vrtić

Dijete ulazi tako da odmah odlazi do garderobe, skida obuću, oblači papuče, skida jaknu, te pere ruke sapunom i vodom prije ulaska u svoju grupu i svoju prostoriju. Za boravak djece preporučuje se prostorija što veće površine i visine, prozračna i osunčana (odgovarajući izvor dnevnog svjetla), vratima odvojena od ostalih prostorija. Neophodno je da se prostorija može provjetravati vanjskim zrakom. Preporučuje se u istoj prostoriji organizirati prehranu djece (obroci se mogu dostaviti u prostoriju te konzumirati u prostoriji). Upotreba zajedničkih trpezarija u kojoj bi boravila djeca iz različitih odgojnih grupa predstavlja rizik i ne preporučuje se.

Pratnja djece do/iz vrtića

Dijete roditelj/staratelj dovodi i odvođi iz ustanove na način da je u pratnji jednog djeteta uvijek jedna odrasla osoba/roditelj/staratelj. Kada je god moguće, u pratnji svakog pojedinog djeteta uvijek je ista osoba ili se izmjenjuju dvije odrasle osobe.

U pratnji djeteta treba biti odrasla osoba koja živi u istom domaćinstvu s djetetom, te upravo ona osoba koja je, u odnosu na druge osobe koje bi mogle dovoditi i odvoditi dijete, uključena u takav tip dnevnih aktivnosti da je njena mogućnost zaraze s SARSCoV 2 najmanja. U pratnji djeteta treba biti odrasla osoba koja ne spada u rizičnu skupinu na obolijevanje od Covid-19, tj. nije starije životne dobi, niti je hronični bolesnik.

Bolesni roditelji

Roditelji/staratelji ne smiju dovoditi niti odvoditi djecu iz ustanova, niti ulaziti u vanjske prostore (dvorište, vrt, igralište) i unutrašnje prostore ustanove ako imaju povišenu tjelesnu temperaturu, respiratorne simptome poput kašlja i kratkog daha, ili koji su pod rizikom da su mogli biti u kontaktu s osobama pozitivnim na SARSCoV 2 (Covid-19), ili su pod sumnjom da bi mogli biti zaraženi s SARSCoV 2 (Covid-19), a pogotovo ako su u samoizolaciji (tada ne smiju izlaziti iz kuće).

Bolesna djeca

Djeca koja imaju povišenu tjelesnu temperaturu, respiratorne simptome poput kašlja i kratkog daha, ili koji su pod rizikom da su mogli biti u kontaktu s osobama pozitivnim na Coronavirus (Covid-19) (npr. u domaćinstvu ili u radnoj ustanovi), ili su pod sumnjom da bi mogli biti zaraženi s Coronavirus-om (Covid-19) ostaju kod kuće, te ih roditelj/staratelj ne smije dovoditi u ustanovu.

Oba roditelja zaposlena

Činjenicu da se radi o djetetu s oba zaposlena roditelja, te ne postoji druga mogućnost zbrinjavanja djece, kao i to da je roditelj upoznat s ovim uputama u cjelini, predškolska ustanova može tražiti od roditelja da potvrde pisanom izjavom rukovodstvu ustanove prije uključivanja djeteta u ustanovu. Preporučuje se ostanak kod kuće djece s hroničnim bolestima (respiratornim, kardiovaskularnim, dijabetesom, malignim bolestima, imunodeficijencijama, djece s većim tjelesnim/motoričkim oštećenjima), kao i djece čiji roditelji/staratelji ili ukućani imaju jednu od navedenih bolesti.

Bolesni ukućani

Ako ukućani zaposlenika imaju jednu od navedenih hroničnih bolesti ili su starije životne dobi (65 i više godina), zaposlenici se tokom boravka kod kuće pridržavaju mjera fizičkog razmaka u donosu na ukućane kao i pojačane higijene, radi zaštite ukućana.

Ostanak kod kuće kad god je to moguće

Takođe, potiče se ostanak kod kuće djece za koju se to može osigurati, s obzirom da broj djece u vrtićima može biti takav da se mjere fizičkog razmaka u tim kolektivima neće moći poštovati.

Djeca s teškoćama u razvoju

Djeca kojoj je neophodna dodatna podrška ili podrška asistenta (oštećenja vida, sluha, oštećenja jezično-govorne-glasovne komunikacije i specifične teškoće u učenju, oštećenja organa i organskih sistema, intelektualne teškoće, poremećaji u ponašanju i oštećenja mentalnog zdravlja, postojanje više vrsta teškoća u psihofizičkom razvoju, ne moraju obavezno biti pod povećanim rizikom za zarazu s Covid-19 u smislu pojačane osjetljivosti njihovog organizma na novi koronavirus. Pa ipak, treba uzeti u obzir da i ove teškoće mogu narušiti dosljednost djece u održavanju fizičke distance i higijene, što ih može staviti u povećani rizik za zarazu. Zbog toga bi se kod djece kojima je prethodno osigurana podrška asistenta moglo razmišljati o uključivanju u zajednicu uz podršku asistenta, isključivo ako roditelj/staratelj nikako nije u mogućnosti organizovati ostanak djeteta kod kuće. Kada pruža potporu djetetu i u njegovoj blizini, preporučuje se da asistent uvijek nosi zaštitnu masku, a kod pružanja potpore djetetu pri korištenju toaleta preporučuje se da koristi jednokratne rukavice.

Fizičko distanciranje

Rad ustanove neophodno je organizirati na način da se osigura u što većoj mjeri fizičko distanciranje (fizički razmak) kao i pojačana lična higijena i higijena prostora. Fizički razmak u zatvorenom prostoru posebno provode zaposlenici u odnosu na druge zaposlenike, te se preporučeni fizički razmak treba održavati kada je god moguće između zaposlenika i djece, s iznimkom njege djeteta koja se provodi u što kraćem vremenu. U istom zajedničkom prostoru zaposlenici održavaju fizički razmak od dva metra, te se sastanci, dogovori i edukacije zaposlenika odvijaju e-komunikacijom ili telefonom. U istom prostoru u isto vrijeme smiju boraviti isključivo djeca i odgajatelj iz iste odgojno-obrazovne grupe. Fizički razmak kao i pojačanu ličnu higijenu djece neophodno je poticati ali treba očekivati da će kod provedbe neminovno dolaziti do određenih odstupanja zbog uzrasta djece (u određenoj dobi stavljanje u usta ruku i predmeta).

MJERENJE TJELESNE TEMPERATURE

Način mjerenja tjelesne temperature

Kod osobe s povišenom temperaturom izmjerenom bezkontaktnim toplomjermu (37,3°C i veća, u zavisnosti od specifikacije bezkontaktnog toplomjera), preporučuje se mjerenje temperature i standardnim toplomjerom, pod pazuhom, te se o povećanoj temperaturi zaključuje na osnovu rezultata mjerenja pod pazuhom. Evidenciju o vrijednostima izmjerene tjelesne temperature i eventualnom postojanju respiratornih simptoma i znakove drugih zaraznih bolesti upisuje se u zasebni evidencijski list (Ček-lista za praćenje zdravstvenog stanja u prilogu).

Mjerenje temperature prije dolaska u vrtić

Roditelji/staratelji imaju obavezu izmjeriti tjelesnu temperaturu djetetu svaki dan prije dolaska u ustanovu, te u slučaju povišene tjelesne temperature ne dovoditi dijete u ustanovu već se javiti telefonom ustanovi i izabranom pedijatru/ljekaru porodične/obiteljske medicine radi odluke o testiranju i liječenju djeteta. Ako djeca razviju simptome Covid-19 infekcije tokom boravka u ustanovi, odgajatelji odmah obavještavaju roditelje, koji u najkraćem

mogućem roku moraju doći po dijete. Djecu treba poticati da održavaju distancu (fizičku udaljenost) od druge djece i odraslih, primjereno razvojnoj dobi. Svi uposlenici imaju obavezu mjeriti tjelesnu temperaturu svaki dan prije dolaska na posao, te u slučaju povećane tjelesne temperature ne dolaze na posao, već se javljaju telefonom poslodavcu i svom ljekaru.

Mjerenje temperature u vrtiću

Preporučuje se mjerenje tjelesne temperatura bezkontaktnim toplomjerom svim zaposlenicima, svakodnevno kod dolaska i odlaska s posla, te utvrđivanje da li postoje respiratorni simptomi ili drugi znaci zaraznih bolesti. Preporučuje se voditi evidenciju o izmjerenim temperaturama uposlenika, koja će sadržavati ime i prezime osobe, datum i vrijeme mjerenja, i vrijednost tjelesne temperature. Sa povišenom temperaturom, kašljem, otežanim disanjem i drugim simptomima zarazne bolesti nije dozvoljeno raditi, brinuti se o djeci, niti dolaziti u prostor poslodavca, odnosno ustanove. Ako zaposlenik razvije simptome u toku radnog vremena, treba što prije da obavijesti nadređenog, napusti radno mjesto, te se obrati ljekaru. Zbog mogućnosti ovakvih slučajeva neophodno je da postoji organizirana zamjena za zaposlenike.

Obavještavanje ljekara/epidemiologa

Koordinator za kontrolu provođenja i nadzora nad provođenjem preporuka o svakoj sumnji na COVID-19 kod zaposlenika ili djece (o čemu roditelj/staratelj ima obavezu hitno telefonom obavijestiti vrtić) obavještava odmah E-mailom i telefonom nadležnog epidemiologa u Domu zdravlja i kontakt osobu J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo. Hitno i neizostavno koordinator ustanove obavještava nadležnog epidemiologa iz Doma zdravlja u slučaju grupiranja sumnje ili zaraze sa Covid-19 (dva i više zaposlenika i/ili djece sa sumnjom iz iste odgojne skupine/zgrade i sl.). U slučaju saznanja za mogućeg prenositelja/mogući izvor infekcije svaki zaposlenik dužan je odmah obavijestiti rukovodstvo ustanove.

ORGANIZACIJA RADA UNUTAR VRTIĆA

Kretanje zaposlenika vrtića

Kretanje van prostorija vrtića treba se svesti na najmanju moguću mjeru, u skladu sa radnim obavezama. Svaki zaposlenik, nakon povratka, dužan je proći dez-barijeru i dezinfekciju ruku. U slučaju izlaska iz vrtića, apeluje se na zaposlenike da koriste stepenište gdje i kad god je to moguće, da bi izbjegli boravak u zatvorenom prostoru lifta i da bi izbjegli dodirivanje tipki, šteda i vrata lifta. Takođe, koristeći stepenište ne dodirivati rukohvate niti bilo kakve predmete i zidove u zgradi. Nakon ulaska/povratka u vrtić zaposlenici su dužni temeljito oprati ruke sapunom i vodom, najmanje 20 sekundi, i dezinficirati sredstvima za dezinfekciju ruku na bazi 70%-tnog alkohola. Uputa o pravilnom pranju ruku treba biti postavljena u prostore toaleta i svih mjesta gdje se peru ruke, na vidljivom mjestu. Mole se zaposlenici da se ne zadržavaju u prostorijama vrtića suviše vrijeme, mimo radnog vremena bez potrebe, i da to usaglase sa svojim neposrednim rukovodiocem.

Kretanje djece unutar vrtića

Prolazak kroz zajedničke prostorije treba izbjegavati i skratiti na minimum, a ako je navedeno neophodno, prolaz kroz zajedničke prostorije se organizira na način da u isto vrijeme prolaze djeca i odgajatelj iz jedne odgojne grupe, dok druge osobe ne prolaze u isto vrijeme, uz poticanje djece da kod takvih prolaza ne dodiruju površine ili predmete.

Dječija oprema

Ako je moguće organizovati, roditelj donosi i odnosi u dječji vrtić obilježeni ruksak s opremom isključivo petkom (posljednji radni dan u sedmici) kada dolazi po dijete. Odgajatelj preuzima novi i vraća ruksak od tekuće sedmice roditelju ispred ulaznih vrata. Odgajatelj odlaze novi ruksak u vrtiću, te ruksak stoji nekorišten preko vikenda i počinje se koristiti tek nakon pauze od 48-72 sata (tj. tek u naredni ponedjeljak). Ukoliko to nije moguće organizovati, dijete svaki dan dolazi i odlazi iz vrtića sa torbom sa minimalnim stvarima koje

su neophodne, te svoju opremu i pribor ne dijeli s drugom djecom. Donošenje hrane i igračaka treba izbjegavati.

Ponašanje zaposlenika izvan radnog mjesta

Izvan ustanove zaposlenici se trebaju pridržavati što je više moguće pravila kojima se smanjuje njihova mogućnost zaraze (izbjegavanje trgovina, drugih mjesta gdje se okupljaju osobe, javnog prijevoza, dosljedno provođenje fizičke distance, higijene i sl.).

Ograničen broj zaposlenika u vrtiću

U ustanovi nije dozvoljen ulazak zaposlenicima koji nisu taj dan raspoređeni na posao. U ustanovi treba biti najmanji mogući broj zaposlenika u isto vrijeme, ali opet dovoljan broj da je moguće organizovati brigu za djecu u malim skupinama.

Ulazak trećih osoba i dostava potrepština u vrtić

Ulazna vrata otvaraju se na poziv telefonom ili zvonom. Dostavu za potrebe ustanove preuzimaju nadležni zaposlenici ustanove na vanjskim vratima, po mogućnosti na nekom drugom ulazu, a ulaz je dozvoljen iznimno serviserima i ostalim službama za čijim uslugama postoji neodgodiva potreba (što podrazumijeva dosljednu provedbu protivepidemijskih mjera poput monitoringa zdravstvene ispravnosti vode za piće, zdravstvene ispravnosti hrane i sl.) uz obveznu mjeru dezinfekcije ruku i nošenja zaštitne maske i zaštite za obuću. Izbjegavati svaki ulazak drugih osoba (npr. zbog čišćenja, popravka ili donošenja hrane) u prostoriju dok su djeca u prostoriji.

Spremačice i čišćenje

Spremačica iz jutarnje smjene prva ulazi. Zadnja osoba koja izlazi iz vrtića je spremačica iz poslijepodneve smjene koja mehanički briše podove i dezinficira sve korištene površine. Preporuka je odnijeti svu radnu odjeću na pranje u praonicu ustanove, a ne kući. Posteljina i tekstil se peru na temperaturi 60-90°C, dva puta sedmično. Ukoliko se organizuje da roditelji nose posteljinu svog djeteta na pranje kući, potrebno je posteljinu staviti u tamnu PVC kesu, svezati i ostaviti u prostorijama vrtića da stoji 72 sata, pa tek onda predati roditeljima na pranje.

Dezinficijensi i higijena ruku

Na ulazu u vrtić, te u vrtiću na još nekoliko lako dostupnih mjesta, neophodno je postaviti dozatore s dezinficijensom za dezinfekciju ruku djece i odraslih (djeca predškolske dobi ne dezinficiraju ruke često već se učestalo provodi pranje ruku sapunom i vodom). Sredstva za dezinfekciju treba držati van domašaja djece. Sredstvo za dezinfekciju potrebno je u količini od 1 do 2 ml nanijeti na suhe i čiste dlanove (obično jedan potisak na dozatoru, ili prema uputama proizvođača). Dlanove i područje između prstiju potrebno je protrljati dok se ne osuše, a sredstvo nije potrebno ispirati. Potrebno je voditi brigu o dostatnoj upotrebi dezinficijensa za ruke te se obavezno javiti nadređenom u slučaju da je u dozatoru preostala manja količina sredstva za dezinfekciju kako bi se osigurala nova količina.

Prozračivanje prostora

Prostorije je obvezno prozračivati što češće, a najmanje dva puta dnevno u trajanju od minimalno pola sata prije dolaska i nakon odlaska djece, ili ako to vremenske i sigurnosne prilike dopuštaju ostaviti otvoren prozor kontinuirano.

Čišćenje prostora

Dodirne tačke kao što su ručke na vratima, ručke na prozorima, radne površine, tipkovnice, konzole, slavine u toaletima i kuhinjama, tipke vodokotlića, daljinske upravljače, prekidače za struju, zvona na vratima, ploče dizala te druge dodirne površine koje koristi veći broj osoba neophodno je dezinficirati na početku i na kraju svake smjene, a najmanje dva puta dnevno. Izbjegavati koristiti klimatizacijske i ventilacijske uređaje. Čišćenje se provodi u vrijeme kada su djeca u dvorištu ili nakon odlaska djece. Zaposlenici na održavanju čistoće imaju obavezu voditi evidenciju o prebrisavanju dezinfekcionim sredstvom podova, toaleta i ostalih površina.

Dezinfekcija mobitela

Svi zaposleni obavezno moraju odmah po ulasku dezinficirati vlastite mobitele.

Posebna radna odjeća i obuća

U blizini ulaza u prostor vrtića treba osigurati zaseban prostor za oblačenje radne odjeće i obuće svim zaposlenicima, sa dovoljno komocije za presvlačenje na udaljenosti od dva metra. Svima ostalima koji ulaze u prostor ustanove treba osigurati korištenje zaštite za obuću (natikače/kaljače), zamjenske obuće ili dezinfekciju potplata (dez-barijera).

Maske za lice i rukavice

Svi zaposlenici tokom rada trebaju nositi zaštitnu masku preko usta i nosa. Maska može i da plaši djecu, pa treba biti oprezan i djelovati edukativno na djecu. Zaštitne maske odgajatelji trebaju koristiti i kod brige za dojenčad odnosno malu djecu kod koje je potrebna pojačana njega koja zahtjeva bliski kontakt, te kod koje su učestale različite zarazne bolesti s povišenom temperaturom, kako bi se smanjila učestalost takvih zaraza i posljedično panika zbog eventualne sumnje na Covid-19. Nošenje rukavica nije preporučljivo, prednost se daje učestalom pranju i dezinficiranju ruku. Važno je napomenuti da je potrebno zaštitnu opremu (maske i rukavice) koristiti racionalno i prema logičkoj procjeni potrebe. Unutar kancelarija, uz pridržavanje mjera fizičke udaljenosti, smanjenja kontakata i prelazaka iz kancelarije u kancelariju, higijene i dezinfekcije ruku, rukavice i maska mogu imati i kontraefekat. Zbog lažnog osjećaja zaštićenosti olakšan je kontakt i prenos mikroorganizama sa predmeta na predmet putem rukavica koje je nemoguće mijenjati redovno koliko bi trebalo. Dok se koristi maska vrlo često se radi upravo ono što se ne bi smjelo: konstantno se dodiruje nos namiještajući masku, jedna te ista maska se koristi mnogo duže od dozvoljenog vremena korištenja maske. Maska ne štiti osobu koja je nosi, nego druge osobe u okolini, te samim tim daje lažni osjećaj sigurnosti, pa bi jedino ispravno bilo da svi nose masku. Dakle, zaštitnu opremu (maske i rukavice) treba koristiti racionalno i prema logičkoj procjeni potrebe, uz poštivanje svih naredbi nadležnih kriznih štabova i ministarstava zdravstva. Za djecu predškolskog uzrasta ne preporučuje se korištenje maske.

Spavanje

U spavaonici ne treba da bude istovremeno mnogo djece. Također, djecu treba rasporediti tako da im glavice ne budu jedne do drugih, nego da su glava i noge dvoje susjedne djece okrenuti suprotno – djeca na krevetima po principu noge-glava uz preporučenu razdaljinu.

Zaposlenici na pripremi hrane i podjela obroka

Zaposlenici na pripremi hrane treba da nose maske i rukavice. Priprema hrane treba da se odvija uz principe dobre higijenske prakse. Potrebno je provoditi učestaliju dezinfekciju vozila za transport hrane. Podjela obroka treba da se obavlja na način da osoba koja donosi hranu ostavi hranu na kolicima ili ispred ulaza učionice/skupine te odgajatelj unosi hranu u prostoriju u kojoj borave djeca, a hrana mora biti unaprijed podijeljena u porcije.

Prostorija za izolaciju

Kod svake promjene zdravstvenog stanja djeteta staviti u sobu za izolaciju koja je od ranije obezbijedena i ne koristi se za druge svrhe, odmah obavijestiti roditelje i u najkraćem roku djeteta uputiti u zdravstvenu ustanovu. Provjeriti zdravstveno stanje ostale djece i svaki sumnjiv slučaj izolovati. U slučaju potvrde Covid-19 kod djeteta ili zaposlenika, prostor u kojem je osoba bila ne koristiti, te prije čišćenja i dezinfekcije sačekati bar 24 sata.

Igračke i ostali pribor

Ne koristiti igračke koje se ne mogu prati, posebno mekane i platnene. Čvrste igračke redovno prati i dezinficirati. Poželjno je da svako djeteta samo postupa sa svojom odjećom i obućom, priborom, torbama, igračkama, no ako nije u mogućnosti, odgajatelji nakon dodirivanja odjeće i obuće, pribora, torbi, igračaka trebaju poslije oprati i dezinficirati ruke. Zabranjeno je korištenje materijala i svih igračaka koje se ne mogu oprati deterdžentom (deterdžent za suđe) i vodom te osušiti na zraku. Ako je ikako moguće potrebno je izložiti opremu i igračke da se

osuše na suncu. Prati i sušiti igračke potrebno je, ako je moguće, na kraju svakog radnog dana posebno za skupine djece koja su u skladu sa svojom razvojnom dobi sklona stavljati predmete u usta.

Nastava na otvorenom i tjelesne aktivnosti

Tokom lijepog vremena preporučuje se boravak na otvorenom prostoru, kada god je moguće. Kod tjelesnih aktivnosti neophodno je izbjegavati aktivnosti koje intenzivno ubrzavaju i produbljuju disanje kao i brzo trčanje i druge oblike brzog kretanja djece. Ako se takve aktivnosti ne mogu izbjeći, neophodno je povećati razmak između djece tako da razmak bude što je moguće veći, a svakako veći od dva metra. Ne preporučuje se izvođenje obimne fizičke aktivnosti u zatvorenom prostoru.

Higijena nakon obavljanja nužde

Potrebno je provoditi strogu higijenu i dezinfekciju ruku i korištenih i dodirnutih površina i predmeta prije i poslije mjenjača pelena, te prije i poslije upotrebe toaleta kod starije djece. Potrebno je generalno pojačati održavanje higijene u toaletima, uz vođenje evidencije.

Održavanje higijene kod djece

Potrebno je pojačati higijenu u slučaju pranja, hranjenja ili držanja djece. Pranje ruku djece potrebno je provoditi nakon kihanja, kašljanja, plača, jela, te ih nadzirati pri pranju ruku. Nakon pranja ruku sapunom i vodom, za sušenje ruku neophodno je koristiti papirnate ubruse za jednokratnu upotrebu koje, nakon korištenja, treba odbaciti u kantu za otpad sa poklopcem.

Edukacija djece o aktuелnoj situaciji

Provoditi edukaciju djece kroz igru o pranju ruku, kašljanju u podlakticu, fizičkom distanciranju i sl.

Neprijavljeno odsustvo djeteta

Potrebno je kontrolisati razloge odsustva djece, kontaktirati roditelje/staratelje, po potrebi i pedijatre.

Organizirani prevoz djece

Ukoliko postoji organizovani prevoz djece, potrebno je poštovati mjere, održavati razmak između djece, a sjediti po principu “cik-cak” – svaka druga stolica dijagonalno.

Bolesni odgajatelj ili drugi zaposlenik

Mole se svi zaposlenici da, ako imaju simptome respiratorne infekcije (povišenu temperaturu 37,3°C ili više, kašalj, otežano disanje), telefonom se obrate svom porodičnom/obiteljskom ljekaru. U tom slučaju NE DOLAZITI u prostorije vrtića, samo se telefonom javiti neposrednom rukovodiocu. Kod kuće trebaju ostati i osobe koje uzimaju lijekove kao što su paracetamol, ibuprofen ili aspirin, koji mogu prikriti simptome infekcije (pod ovim se misli na osobe koje ove lijekove uzimaju kako bi snizili tjelesnu temperature, a ne na osobe koje ove lijekove uzimaju u redovnoj terapiji, kao što npr. srčani bolesnici često uzimaju aspirin od 100 mg preventivno).

Upravljanje otpadom

Svim redovnim komunalnim otpadom upravljat će se kao i u redovnim okolnostima. Otpad koji se smatra potencijalno infektivnim, poput zaštitnih maski, rukavica i druge zaštitne opreme, kao i otpad iz sobe za izolaciju, treba smjestiti u tamnu PVC kesu, svezati i ostaviti u prostoru ustanove gdje djeca nemaju pristup, da stoji 72 sata, a nakon toga ga tretirati kao redovni komunalni otpad.

Čišćenje i dezinfekcija vozila vrtića

Treba zadužiti sve zaposlenike-vozače vozila vrtića da svake sedmice dodijeljeno vozilo odvezu na vanjsko i unutrašnje pranje. Apeluje se na zaposlenike da dodiruju što manje površina u svom vozilu. Zadužuje se svaki vozač vozila da izvrši dezinfekciju dodirnih površina u vozilu koje koristi taj dan, i to prije početka i nakon završetka korištenja vozila. U slučaju da su se u vozilima vozila treća lica (osim zaposlenika vrtića), to vozilo je obavezno dezinficirati.

Rizični kontakt

Danas se ne može govoriti o nultom riziku. Međutim, da bi se procijenio rizik neophodni su valjani podaci, pa je zato potrebno precizno definirati šta je to „kontakt“ u smislu Covid-19. „Kontakt“ je svaka osoba s kojom je ostvaren kontakt **na sljedeći način**: osoba se nalazila u krugu od 1 metar i manje od druge osobe duže od 15 minuta bez upotrebe odgovarajuće lične zaštitne opreme (maska za lice), ili je bila u direktnom fizičkom kontaktu sa drugom osobom. Ukoliko je osoba bila u kontaktu na ovako opisani način, spada u „visoko rizični kontakt“. Ukoliko osoba nije bila u kontaktu na ovako opisani način (nego je samo prošla pored osobe, razgovarala s osobom kraće od 15 minuta na udaljenosti, posebno na otvorenom prostoru, osoba nije kašljala ni kihala, nije bila u prisnom fizičkom kontaktu - ljubljenje, grljenje, srdačno dugotrajno rukovanje i slično, ili nije imala nikakav fizički kontakt), spada u „nisko rizični kontakt“. U zavisnosti od procjene rizika (ili u bilo kojoj situaciji za koju se smatra da je sumnjiva bez obzira na prethodni opis „kontakta“) potrebno je javiti se telefonski u zdravstvenu ustanovu.

Sumnja ili dokazan pozitivan slučaj na COVID-19

U situacijama kada bi se desio pozitivan slučaj na COVID-19 ili se sumnja na pozitivan slučaj u nekoj odgojnoj grupi, ostatak grupe nastavlja raditi po ustaljenom modelu, uz nastavak poštivanja svih epidemioloških mjera. S obzirom na zakonsku obavezu poštivanja svih mjera prevencije, smatra se da se boravak u vrtiću može nesmetano odvijati po ustaljenom modelu. Ukoliko bi se pojavilo više pozitivnih slučajeva sa istom epidemiološkom poveznicom, neophodno je slijediti upute epidemiologa Doma zdravlja i J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo.

U oba slučaja neophodno je pratiti zdravstveno stanje te odgojne grupe i odgajatelja narednih 14 dana (obrazac „Lista za praćenje zdravstvenog stanja“ u prilogu).

Lista kontakata

Svi zaposlenici vrtića dužni su da redovno ispunjavaju Listu kontakata za taj dan. Ova Lista kontakata u slučaju neželjene situacije (npr. kontakta sa zaraženom osobom) može biti jedino sredstvo koje će poslužiti da se otkrije put prenosa i širenja infekcije, zato ovu evidenciju voditi redovno, svako od zaposlenika za sebe pojedinačno (Lista evidencije kontakata sa drugim zaposlenicima ustanove u prilogu).

Neophodno je da Vaše ministarstvo zatraži od svih predškolskih ustanova na području Kantona Sarajevo da imenuju odgovornu osobu koja bi bila koordinator za vrtić.

Spisak svih vrtića (sa adresama) i imena i prezimena i kontakt telefonima koordinatora potrebno je dostaviti J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo što prije.

Od koordinatora se očekuje svakodnevno praćenje epidemiološke situacije i djece i zaposlenika vrtića i izvještavanje Zavoda putem E-maila.

Kontakt osoba je Mustafa Ibrahim, diplomirani sanitarni inženjer.

E-mail: mustafa.ibrahimi@zzzks.ba – kontakt telefon 033 622 028

Izradila/kontrolisala

Prim. dr Alma Bungur, spec. epidemiologije

Voditelj Odjela za epidemiologiju zaraznih bolesti

J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo